EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHTU LAHENDITE LÜHIÜLEVAADE[1] 02.11.2026 – 06.11.2026

5. november 2026
Lahend nr 52380/21 – tõhus uurimine ja väljendusvabadus
Gandzyuk jt vs. Ukraina
Artiklid 2 ja 10

Asjaolud

Kaebajad on asjas Kateryna Gandzyuki vanemad ja elukaaslane. Gandzyuk oli tuntud korruptsioonivastane aktivist ja riigiametnik Hersonis ning ta suri väävelhapperünnaku tagajärjel. Kriminaalmenetlus algatati vahetult pärast rünnakut. Mitmed rünnaku otsesed toimepanijad mõisteti pärast kokkuleppemenetlusi süüdi ning neile määrati kolme- kuni kuue ja poole aasta pikkused vangistused. Väidetavad organiseerijad C ja L mõisteti esimese astme kohtus süüdi ning neile määrati kümneaastane vangistus. Apellatsioonimenetlus on endiselt pooleli.

EIK-s tuginedes artiklitele 2 ja 3, väidavad kaebajad, et rünnaku tellisid riigiametnikud vastumeetmena Gandzyuki korruptsioonivastase tegevuse ja kohalike võimude avaliku kritiseerimise eest ning et ametivõimud ei viinud rünnaku suhtes läbi tõhusat ja sõltumatut uurimist.

Samuti tuginevad nad artiklile 10 ja leiavad, et riigiametnikud tellisid Gandzyuki tapmise tema avaliku tegevuse tõttu, eelkõige tema massimeedias ja sotsiaalvõrgustikes tehtud avalduste pärast, milles ta käsitles kohalike võimude laialdast korruptsiooni ja võimu kuritarvitamist.

EIK seisukohad

Artikkel 2 (materiaalõiguslik aspekt)

EIK ei olnud varem pidanud otsustama, kas eraõiguslikest kuritegelikest isikutest toimepanijate poolt sihipäraselt teostatud surmav vägivald võib kaasa tuua riigi otsese vastutuse juhul, kui väidetavalt oli selle tellinud ametis olev kõrge riigiametnik eesmärgiga vaigistada avaliku võimu teostamise üle järelevalvet teostav isik, kes oli kritiseerinud avaliku võimu teostamist. Seetõttu tuli see küsimus lahendada eelkõige kohtupraktikas välja töötatud funktsionaalse lähenemisviisi abil ning nõude alusel hinnata kõiki asjaolusid tervikuna, samuti kõnealuse tegevuse laadi ja asjaolusid.

EIK pidi kindlaks tegema, kas väidetav ametikandja tegevus oli toimunud tema ametikohustuste täitmise raames või tema ametikohaga kaasnevat autoriteeti kasutades ning, kui see oli nii, kas eraõiguslikud isikud olid rünnaku toime pannud riigile omistatavate korralduste alusel. Seega tuli kohtul kindlaks teha, kas talle esitatud tõendid, mida hinnati tervikuna ja kooskõlas konventsiooni alusel kohaldatava tõendamisstandardiga, näitasid rünnaku ja avaliku võimu teostamise või kuritarvitamise vahel piisavalt tihedat seost, et tuua kaasa vastustava riigi vastutus artikli 2 materiaalõigusliku aspekti alusel.

Lõplike riigisiseste kohtuotsustega oli tuvastatud, et rünnak oli ettekavatsetud tellimuskuritegu, mille korraldasid ja panid toime mitu isikut, kes tegutsesid kokkulepitud rollijaotuse alusel ja tasu eest. Rünnaku ajendiks oli Gandzyuki aktiivne kodanikupositsioon ja avalikkuse huvide kaitsjana täidetud ülesanded. Rünnaku eesmärk oli teda hirmutada ning takistada tal jätkamast oma kodaniku- ja poliitilist tegevust, eelkõige järelevalvet väidetava korruptsiooni ja piirkondlike riigiametnikega seotud

[1] Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd ja Eestiga seotud lahendid.

õigusvastase tegevuse üle ning poliitilist ja õiguskaitsealast võimu teostavate isikute avalikku kritiseerimist. C, kelle kohta oli esimese astme kohtuotsuses tuvastatud, et ta oli rünnaku tellinud, oli piirkonnas üks kõrgeimaid valitud ametikohti omav isik ning tema ise oli olnud Gandzyuki järelevalve ja kriitika objektiks.

Kuigi need järeldused sisaldusid edasikaebamisele kuuluvas kohtuotsuses ning kohus ei käsitanud neid C individuaalse kriminaalvastutuse lõplikku tuvastamisena, moodustasid need siiski osa kohtule esitatud tõendusmaterjalist. Samuti olid need olulistes aspektides kooskõlas asjaoludega, mis olid sõltumatult tuvastatud rünnaku otseste toimepanijate suhtes läbiviidud lõplikes kohtumenetlustes, sealhulgas rünnaku organiseeritud ja tasu eest toimepanemise ning selle ajendi ja eesmärgiga.

Kõik eespool nimetatud asjaolud olid asjakohased mitte seetõttu, et vaidluse avalik iseloom oleks iseenesest olnud piisav tegevuse riigile omistamiseks, vaid seetõttu, et need viitasid sellele, et C avalik amet ei olnud väidetava tegevusega seotud pelgalt juhuslik asjaolu. Käesolevas asjas ei olnud vägivalla eesmärk üksnes avalikust elust alguse saanud konflikti tagajärg, vaid vägivalda ennast oli kasutatud vahendina avaliku võimu teostamise üle demokraatliku järelevalve mahasurumiseks. See asjaolu eristas käesolevat juhtumit olukorrast, kus avaliku ameti kandja paneb õigusrikkumise toime isikliku vaenulikkuse, kättemaksu või muude eraeluliste huvide tõttu.

Vägivald, mille eesmärk on kõrvaldada isik tegevusest, mis on lahutamatult seotud avalikkuse huvide kaitsjana täidetava rolliga, võib mitte ainult vaigistada vahetut ohvrit, vaid ka hirmutada ajakirjanikke, aktiviste ja teisi kodanikuühiskonna liikmeid, kes teostavad järelevalvet avalikku võimu kasutavate isikute üle. Selline laiem mõju ei määranud iseenesest tegevuse riigile omistamise küsimust, kuid moodustas osa kontekstist, milles tuli hinnata vaidlusaluse tegevuse ja avaliku võimu vahelist funktsionaalset seost.

Lisaks oli kontekstuaalse materjalina oluline asjaolu, et Gandzyuki vastu toime pandud rünnakut ei käsitletud riigisisesel tasandil täiesti eraldiseisva vägivallajuhtumina kodanikuaktivisti vastu. 2018. ja 2019. aastal moodustati kaks parlamendi ajutist uurimiskomisjoni: esimese ülesandeks oli uurida Gandzyuki vastu toime pandud rünnakut ning muid rünnakuid kodanikuaktivistide vastu aastatel 2017 ja 2018 ja teise ülesandeks oli teostada parlamentaarset järelevalvet Gandzyuki ja teiste kodanikuaktivistide vastu toime pandud rünnakute uurimise üle.

Kuigi need asjaolud ei tõendanud, et teised rünnakud oleksid olnud riigiametnikele omistatavad, ega kuulunud käesoleva rünnaku riigile omistamise tõendusliku aluse hulka, asetasid need Gandzyuki vaigistamise katse siiski laiemasse riigisisesesse konteksti, kus kodanikutegevusega seotud isikute vastu suunatud vägivald oli tekitanud institutsionaalset muret ja parlamentaarset tähelepanu.

EIK rõhutas, et ükski eespool nimetatud kaalutlustest eraldi võetuna ei oleks piisav riigi otsese vastutuse tekkimiseks. Oluline oli see, et käesolevas asjas langesid kokku rünnaku tuvastatud olemus, ajend ja eesmärk, avalik funktsioon, mille mahasurumiseks vägivalda kasutati, rünnaku väidetava tellija ametikoht ning väidetava tegevuse seos piirkondliku avaliku võimu teostamise üle järelevalvega.

Oluline oli hinnata, kas need asjaolud tervikuna näitasid mitte üksnes poliitilist või faktilist seost C avaliku ametiga, vaid ka selle ametiga kaasneva positsiooni, autoriteedi, mõjuvõimu või suhete kuritarvitamist sellisel määral, et tegevust ei saanud põhjendatult käsitada täielikult eraõiguslikku sfääri kuuluvana. Just see konkreetsete asjaolude kokkulangemine eristas käesolevat juhtumit teistest.

Seega ei olnud avalik võim pelgalt taustaks, millel leidis aset muidu eraõiguslik õigusrikkumine. Avaliku võimu teostamise ja selle üle demokraatliku järelevalve vahelised suhted olid keskse tähtsusega nii konfliktis, millest rünnak alguse sai, kui ka eesmärgis, mida rünnakuga sooviti saavutada.

Nende asjaolude hindamisel arvestas kohus, et eraõiguslike isikute kaudu toime pandud kuritegeliku tegevuse riigile omistamine nõuab erilist ettevaatlikkust. Samas ei saanud artikliga 2 tagatud materiaalõiguslik kaitse muuta tegevuse riigile omistamise küsimust sõltuvaks üksnes sellest, kas vaidlusaluse tegevuse toimepanemisel kasutati ametlikku riiklikku mehhanismi. Eraõiguslike vahendajate kasutamine ei saa iseenesest välistada tegevuse riigile omistamist, tingimusel et konkreetse vaidlusaluse tegevuse puhul oli tuvastatud riigile omistatav korraldus, suunamine või kontroll.

Käesolevas asjas leidis kohus, et tuvastatud asjaolud koos kooskõlalise tõendusmaterjaliga võimaldasid teha piisavalt tugevaid, selgeid ja kooskõlalisi järeldusi selle kohta, et Gandzyuki vastu toime pandud rünnaku ja avaliku võimu vahel oli artikli 2 tähenduses olemas nõutav funktsionaalne seos.

C väidetavat tegevust rünnaku tellimisel ei saanud pidada tema ametlikust staatusest nii kaugeks, et see kuulunuks tõeliselt eraõigusliku tegevuse valdkonda. Vastupidi, asjaolud tervikuna viitasid sellele, et väidetav tegevus hõlmas tema avaliku ametiga kaasneva positsiooni ja mõjuvõimu kuritarvitamist ning oli toime pandud seda ametivõimu kasutades.

Sellele järeldusele jõudes ei püüdnud kohus otsustada C individuaalse kriminaalvastutuse üle, mis jäi pooleliolevas menetluses riigisiseste kohtute otsustada.

Kokkuvõttes leidis kohus, et kaebuse esemeks olevad sündmused tõid kaasa vastustava riigi vastutuse artikli 2 materiaalõigusliku aspekti alusel ning rünnak Gandzyuki vastu kujutas endast äärmiselt rasket kuritegu, mis ohustas otseselt tema elu.

Artikkel 2 (menetluslik aspekt)

Riigisisene uurimine oli algselt saavutanud märkimisväärseid tulemusi. Ametivõimud tuvastasid ja võtsid kiiresti vastutusele rünnaku otsesed toimepanijad, tegid kindlaks, et rünnak oli tellitud, tuvastasid isikud, keda kahtlustati selle organiseerimises ja tellimises, saavutasid otseste toimepanijate koostöö kokkuleppemenetluste kaudu ning said süüdimõistvad kohtuotsused otseste toimepanijate ja hiljem ka esimese astme kohtus C ja L suhtes. Uurimise käigus tuvastati ka rünnaku ajend ning tunnistati, et see oli toime pandud vastusena Gandzyuki kodaniku- ja korruptsioonivastasele tegevusele. Selles osas erines käesolev juhtum juhtumitest, kus uurimine ei olnud edenenud vahetute toimepanijate tuvastamisest kaugemale.

Need märkimisväärsed tulemused ei olnud siiski iseenesest piisavad, et järeldada artikli 2 menetluslike nõuete täitmist. Kui ametivõimud seisavad silmitsi tellimusmõrva või muu tellitud surmava vägivallaga, peab uurimine võimaldama tuvastada mitte ainult vahetud toimepanijad, vaid ka isikud, kes kuriteo tellisid, organiseerisid või muul viisil korraldasid.

Täiendavate võimalike organiseerijate osalemisega seotud uurimissuunda ei olnud piisava põhjalikkuse ja hoolsusega järgitud. Parlamendi ajutised uurimiskomisjonid olid tuvastanud puudusi täiendavate organiseerijate võimaliku osalemise uurimisel ning C ja L suhtes algatatud kriminaalmenetluses oli pikema aja jooksul puudunud igasugune sisuline edasiminek.

Lisaks oli keeruka, mitut osalist hõlmava tellimuskuriteo uurimisel eriti oluline tõhus koordineerimine ja ühtse uurimisstrateegia säilitamine. Rünnakut puudutavaid asjaolusid oli aga uuritud eri etappides mitmes kriminaalmenetluses ja erinevate uurimisasutuste poolt ning uurimismaterjale oli korduvalt eraldatud, ühendatud või üle antud. Sellega seoses märkis kohus parlamendi ajutiste uurimiskomisjonide järeldusi, mis puudutasid uurimismaterjalide mittetäielikku üleandmist, riikliku politsei ja julgeolekuteenistuse ebapiisavat koostööd ning sellest tulenevat suutmatust uurida teatavaid võimalikke uurimissuundi.

EIK muret süvendasid uurimise ebatõhususe pärast menetluse kestus, mille vältel ametivõimudelt nõuti erilist hoolsust. Täiendavate organiseerijate võimaliku osalemisega seotud eraldiseisev, konkreetsetele asjaoludele keskendunud uurimine oli olnud pikka aega pooleli ilma sisulise edasiminekuta. See võis vähendada võimalusi selgitada välja seni lahendamata asjaolud ning kahjustada avalikkuse usaldust ametivõimude pühendumuse vastu kodanikuaktivistide vastu suunatud vägivalla uurimisele. Eluohtliku vägivalla kiire uurimine on avalikkuse usalduse säilitamiseks ametivõimude õigusriigi põhimõtete järgimise vastu hädavajalik.

Seega ei vastanud uurimine, vaatamata saavutatud märkimisväärsetele tulemustele, tervikuna hinnatuna artiklist 2 tulenevatele põhjalikkuse ja mõistliku kiiruse nõuetele.

EIK tuvastas artikkel 2 rikkumise.

Artikkel 10

Kohtule esitatud materjalidest nähtub, et rünnak oli otseselt seotud Gandzyuki avaliku tegevusega ning ei olnud suunatud mitte üksnes ühe konkreetse avalduse või publikatsiooni sisu vastu, vaid tema jätkuva võimaluse vastu täita avalikkuse huvide kaitsja rolli. Vägivaldset rünnakut kasutati vahendina avaliku võimu teostamise üle demokraatliku järelevalve mahasurumiseks ning see kujutas endast Gandzyuki sõnavabaduse äärmuslikku riivet. Korruptsiooni ja piirkondliku poliitilise mõjuvõimu kritiseerimise vaigistamiseks surmava vägivalla kasutamine riivas artikliga 10 kaitstud õiguse olemust.

Rünnaku mõju ulatus Gandzyukist kaugemale. See võis objektiivselt tekitada hirmu teistes ajakirjanikes, aktivistides ja kodanikuühiskonna liikmetes, kes teostasid samalaadset järelevalvet. Seetõttu avaldas rünnak eriti tõsist heidutavat mõju korruptsiooni ja võimu kuritarvitamist käsitlevale avalikule arutelule. Lisaks ei olnud rünnak aset leidnud üksikjuhtumina.

Sellest tulenevalt leidis kohus, et rünnak oli otseselt suunatud artikliga 10 kaitstud väärtuste vastu ning kujutas endast sõnavabaduse riivet, mis tõstatas eraldiseisva konventsiooniküsimuse, vaatamata artikli 2 alusel juba tehtud järeldustele. Võttes arvesse rünnaku tuvastatud eesmärki ja järeldust, et avaliku võimuga oli olemas nõutav funktsionaalne seos, leidis kohus, et riive oli omistatav vastustavale riigile.

EIK tuvastas artikkel 10 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Ukraina peab mittevaralise kahju hüvitamiseks maksma esimesele ja teisele kaebajale ühiselt 40 000 eurot ning kolmandale kaebajale 40 000 eurot. Lisaks leidis kohus, et Ukraina peab kaebajatele kulude katteks maksma 4000 eurot.

Lahend (inglise keeles)
Kokkuvõte (inglise keeles)

5. november 2026
Lahend kaebuste nr 38204/19, 30379/21 ja 30786/21 kohta – rahumeelse kogunemise vabadus
Alonso Radesca jt vs. Šveits
Artikkel 11

Asjaolud

Kaebajateks on 17 erahaigla („haigla“) endist töötajat ja neli ametiühingu sekretäri. 2012. aasta juunis, seoses haigla tegevuse ülevõtmisega erahaiglate gruppi („grupp“) poolt, kes soovis kohaldada oma üldisi töötingimusi, taganes haigla kantoni tervishoiusektoris kohaldatavast kollektiivlepingust.

2012. aasta septembris korraldasid haigla töötajad poolepäevase streigi, nõudes kollektiivlepingu säilitamist, teenuste sisseostmise vältimist ning kõigi töökohtade säilitamist. Pärast läbirääkimiste ebaõnnestumist alustasid nad 2012. aasta novembris uut streiki. Streigi ajal läbirääkimiste pidamiseks volitatud kaebajatest ametiühingute sekretärid rajasid haigla territooriumil asuvatele parkimiskohtadele piketiliini. Streikijate igapäevase kohaloleku võimaldamiseks püstitati sinna telgid. Umbes kuu aega hiljem, pärast seda, kui ametiühingud keeldusid prokuröri hoiatustest hoolimata territooriumilt lahkumast, konfiskeeris politsei kasutatud varustuse.

2012. aasta detsembris teatas haigla, et selle ülevõtmise kokkulepe on allkirjastatud.

23. jaanuaril 2013 teavitas haigla töötajaid, et grupp on võtnud teatud kohustusi seoses palkade, hüvitiste ja tööhõivega ning kohustunud järgima varasemat kollektiivlepingut kuni aasta lõpuni. Samuti esitas haigla streikivatele töötajatele ametliku nõude tööle naasta, märkides, et streik on sellest hetkest alates ebaproportsionaalne, vastuolus töötajate suure enamuse tahtega ning kestnud kauem, kui oli vastuvõetav. Haigla teatas, et kui töötajad jaanuari lõpuks tööle ei naase, lõpetatakse nende töölepingud viivitamata.

2013. aasta veebruaris ütles haigla viivitamata üles 22 töötaja (sealhulgas 17 kaebaja) töölepingud, kes keeldusid endiselt tööle naasmast, kuna leidsid, et grupi pakutavad töötingimused olid varasemas kollektiivlepingus sätestatutest oluliselt halvemad.

2013. aasta augustis esitasid endised töötajad nõude, taotledes töölepingute ülesütlemisest tuleneva varalise ja mittevaralise kahju hüvitamist. Lisaks mõisteti 2018. aasta septembris kriminaalmenetluses kaebajatest ametiühingute sekretärid piketiliini korraldamise tõttu süüdi omavolilises sissetungimises.

Neile määrati karistuseks trahvid 10 päevamäära ulatuses – kahele sekretärile 10 Šveitsi franki päevamäära kohta ja ülejäänud kahele 80 Šveitsi franki päevamäära kohta. Karistused jäeti kaheks aastaks tingimisi täitmisele pööramata.

Kantoni kohtu kriminaalkolleegium märkis eelkõige, et vaatamata tekkinud märkimisväärsetele pingetele ei olnud streikijate ja ametiühingute kohalolek haigla tegevust häirinud, välja arvatud „mõned väiksemad probleemid“. Samuti ei olnud tõendatud, et mõni patsient oleks jäänud ravita või saanud üksnes minimaalset ravi.

Kaebajad vaidlustasid edutult oma töölepingute ülesütlemised ja süüdimõistvad kohtuotsused riigisisestes kohtutes, sealhulgas lõpuks Šveitsi föderaalkohtus, kes jättis nende kaebused lõplike otsustega vastavalt 2018. ja 2020. aastal rahuldamata.

EIK-s tuginedes artiklile 11, kaebavad töötajatest kaebajad nende töölepingute ülesütlemise üle, mis järgnes nende osalemisele streigis ning ametiühingute sekretäridest kaebajad kaebavad nende süüdimõistmise üle omavolilises sissetungimises seoses nende ametiühingutegevusega.

EIK seisukohad

Artikkel 11

(1) Kas oli toimunud riive?

Piirangud seisnesid kaebajate suhtes kohaldatud karistuslikes meetmetes, nimelt nende töölepingute ülesütlemises ja kriminaalkorras süüdimõistmises ajal, mil nad teostasid oma streigiõigust. Ei olnud vaidlust selle üle, et nelja kaebaja kriminaalvastutusele võtmine seoses nende ametiühingutegevusega kujutas endast riivet.

Ülejäänud kaebajate töölepingud ütles üles eraõiguslik tööandja ning seetõttu ei saanud seda pidada riigiasutuse poolt nende õigustesse sekkumiseks.

Kuna riigisisesed kohtud olid selle meetme siiski heaks kiitnud, oleks ametivõimude vastutus tekkinud juhul, kui kaebuse esemeks olnud asjaolud tulenesid sellest, et ametivõimud ei taganud kaebajatele artiklis 11 sätestatud õiguste kasutamist.

Seetõttu käsitles kohus seda kaebuse osa riigi positiivsete kohustuste seisukohast.

(2) Ametivõimude väidetav suutmatus tagada kaebajatele streigiõiguse kasutamine – töölepingute ülesütlemine

Streigiõigus oli tagatud Šveitsi põhiseaduse artikliga 28, mis sätestas ühinemisvabaduse. Föderaalkohtu tõlgenduse kohaselt oli kollektiivne aktsioon õiguspärane juhul, kui täidetud olid neli tingimust: see oli seotud töösuhetega, järgis töörahu, seda toetas töötajate organisatsioon ning seda kasutati üksnes viimase abinõuna (proportsionaalsuse põhimõte). Valitsus oli nõustunud, et streik oli alguses õiguspärane. Seega oli keskne küsimus, kas streiki võis õiguspäraselt pidada selliseks, mis ei vastanud enam asjakohastele seadusest tulenevatele tingimustele ning eelkõige, kas kaebajad võisid mõistlikult ette näha, et streigi jätkamine muudab selle õigusvastaseks.

Föderaalkohus oli lõplikus kohtuotsuses leidnud, et alates 23. jaanuarist 2013 ei olnud streik enam õiguspärane. Esiteks ei olnud see enam seotud töösuhetega, vaid oli laiemas tähenduses poliitilist laadi, kuna puudutas peamiselt haigla ülevõtmist grupi poolt. Teiseks oli streik alates nimetatud kuupäevast muutunud ebaproportsionaalseks, kuna see ei vastanud enam viimase abinõu põhimõttele. Varasema kollektiivlepingu kohaldamine oli tagatud järgmiseks 11 kuuks, mis tähendas, et kaebajatel oli piisavalt aega oma nõudmiste esitamiseks streigist vähem drastilise meetme abil.

Sellega seoses märkis kohus, et streik ei näinud olevat poliitiliselt motiveeritud – vaidlus oli toimunud eraõiguslike isikute vahel ning streikijate nõudmised puudutasid nende individuaalseid töötingimusi, mitte seadust või sotsiaalset projekti. Ametiühingute keeldumine pidada läbirääkimisi uue kollektiivlepingu üle pärast kaebajate töölepingute ülesütlemist, sealhulgas läbirääkimiste eeltingimuste tagasilükkamine – eelkõige haigla ülevõtmise heakskiitmine grupi poolt –, ei saanud iseenesest muuta vaidluse olemust puhtalt tööalaseks peetud vaidluselt poliitiliseks.

Lisaks ei näinud põhiseaduse artikli 28 sõnastus ega riigisisene kohtupraktika ette selget alust järeldamaks, et õiguspärane streik võib muutuda õigusvastaseks seetõttu, et kohus leiab tagantjärele hinnates, et tööandja oli pakkunud tingimusi, mille tõttu streigi jätkamine ei olnud enam vajalik. Selline tõlgendus tekitas ametiühingutes ja töötajates märkimisväärset ebakindlust selle suhtes, millistel asjaoludel võisid nad kollektiivset aktsiooni jätkata, säilitades samal ajal riigisisese õigusega tagatud kaitse.

Käesolevas asjas leidsid ametiühingud, et streigiga taotletud eesmärgid olid objektiivselt olulistes küsimustes endiselt saavutamata ning streigi jätkamine oli vajalik. Kaebajate töölt vabastamise kaitse äravõtmine tõlgenduse alusel, mille tagajärjed streigi õiguspärasusele ei olnud mõistlikult ettenähtavad, kahjustas streigiõiguse olemust ja muutis selle õiguse ebatõhusaks.

Riigisiseste kohtute põhjendused ei sisaldanud kaalumist kaebajate ühinemisvabaduse ja tööandja huvide kaitse vahel. Sellise hindamise puudumine oli eriti oluline käesolevas asjas, kus riigisisesed kohtud olid streigi õigusvastasuse järelduse aluseks võtnud proportsionaalsuse nõude tõlgenduse, mille kohaldamine kaebajate olukorrale ei olnud piisavalt ettenähtav.

Sellega ei taganud riigisisesed kohtud kaebajatele streigiõigust kui ühinemisvabaduse olulist osa. Seetõttu ei täitnud nad artiklist 11 tulenevaid positiivseid kohustusi.

(3) Kaebajate streigiõiguse väidetav riive – süüdimõistmine ametiühingutegevuse eest

Kaebajate süüdimõistmise õiguslikuks aluseks oli Šveitsi kriminaalkoodeksi artikkel 186, mis nägi ette kriminaalvastutuse omavolilise sissetungimise eest. Kohus nõustus, et vaidlusaluse riive eesmärk oli kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi, nimelt tagada haiglale võimalus teostada oma omandiõigust põhjendamatu takistuseta.

Kaebajad, ametiühingute sekretärid, mõisteti süüdi streigi raames piketiliini korraldamise tõttu. Streik oli olnud rahumeelne ning kõnealusel ajal ei olnud seda õigusvastaseks tunnistatud. Riigisiseste kohtute järeldus streigi õigusvastasuse kohta jõustus alles 2018. aasta detsembris.

Toimikust ei nähtunud midagi, mis viitaks sellele, et piketiliiniga oleks kaasnenud vägivald või et see oleks põhjustanud haiglale või teistele isikutele kahju. Seda asjaolu oli märkinud ka kantoni kohtu kriminaalkolleegium. Samuti tulenes nii riigisisesest kui ka rahvusvahelisest õigusest, et rahumeelne piketeerimine on kaitstud ning rahumeelses streigis osalemise eest ei tohiks määrata karistusi.

Kuigi rahalist karistust võis pidada mitte ülemääraseks ega eriti rangeks, oli see siiski kriminaalkaristus. Riigisisene õigus nägi ette võimaluse tunnistada ametiühingute tegevus õigusvastaseks, kuid võimaldas ka teo tagajärgi tähtsusetuks pidada, arvestades vägivalla ja kahju puudumist. See oleks võimaldanud ametivõimudel ametiühingutegelaste kriminaalvastutusele võtmisest loobuda või nad karistusest vabastada. Riigisisesed kohtud ei olnud aga selgitanud, miks selliste leebemate meetmete kohaldamise võimalust ei kaalutud.

Lisaks oli kriminaalkaristusel ametiühingu liikmetele vaieldamatu „heidutav mõju“ ning see mõjutas ka kaebajate tööalast tegevust ametiühingute esindajatena. Eelkõige keelduti pärast ühe kaebaja liitumist teise ametiühinguga sellele organisatsioonile sotsiaalpartneri staatuse andmisest, kuna see ei vastanud heausksuse nõudele. Üheks keeldumise põhjuseks oli muu hulgas omavolilise sissetungimise eest tehtud süüdimõistev kohtuotsus. Föderaalkohus jättis selle keeldumise jõusse.

Kokkuvõttes leidis kohus, et riigisiseseid kohtuid ei saa pidada artiklist 11 tulenevate põhimõtetega kooskõlas olevate standardite kohaldajaks. Ametiühingutegelaste süüdimõistmine vägivallatute tegude eest, mis jäid täielikult nende volituste piiresse ega põhjustanud mingit kahju, ei vastanud „rõhuva sotsiaalse vajaduse“ rangele nõudele ega olnud taotletava õiguspärase eesmärgiga proportsionaalne.

Seetõttu ei saanud seda pidada demokraatlikus ühiskonnas vajalikuks. EIK tuvastas artikkel 11 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Šveits peab mittevaralise kahju hüvitamiseks igale neljale kriminaalvastutusele võetud kaebajale maksma 5000 eurot ning igale 17 kaebajale, kelle tööleping oli üles öeldud, 10 000 eurot. EIK leidis ka, et ühele kaebajale tuleb kulude katteks tasuda 2500 eurot.

Lahend (inglise keeles)
Kokkuvõte (inglise keeles)